Z MATERIAŁÓW GUS

Maria BIENKOWSKA*
Magdalena AMBROCH*

Sytuacja społeczno-gospodarcza Polski w 2001 r.¹

Podstawowe tendencje

W 2001 r. obserwowano znaczne osłabienie dynamiki gospodarczej. Według wstępnych szacunków, realny wzrost produktu krajowego brutto w stosunku do roku poprzedniego wyniósł 1,1% (wobec odpowiednio 4,0% w 2000 r.). W kolejnych kwartałach 2001 r. tempo wzrostu PKB sukcesywnie malało (w I kwartale – 2,3%, w II kwartale – 0,9%, w III kwartale – 0,8%). Było to wynikiem notowanego od II kwartału spadku wartości dodanej brutto w przemyśle oraz pogłębiającego się, obserwowanego już od III kwartału 2000 r., spadku wartości dodanej brutto w budownictwie. W usługach rynkowych w kolejnych kwartałach 2001 r. notowano wzrost wartości dodanej brutto. W rezultacie, wartość dodana brutto ogółem w 2001 r. była o 0,9% wyższa niż przed rokiem, w tym w przemyśle obniżyła się o 0,6% (wobec wzrostu odpowiednio o 6,5% w 2000 r.), w budownictwie – spadła o 7,6% (wobec spadku o 0,7%), a w usługach rynkowych – zwiększyła się o 3,9% (wobec wzrostu o 4,2%).

Rys. 1. Produkt krajowy brutto (zmiany do poprzedniego roku)

* Autorki są pracownikami GUS.

¹ Przygotowano z udziałem pracowników Wydziału Analiz Makroekonomicznych w Departamencie Analiz i Udostępniania Informacji; wykorzystano „Informację o sytuacji społeczno-gospodarczej kraju 2001 r.” GUS, dane MF i NBP.

W 2001 r. odnotowano, pogłębiający się w kolejnych kwartałach, spadek popytu krajowego w stosunku do roku poprzedniego (o 2,0%, wobec wzrostu odpowiednio o 2,8% w 2000 r.). Wpłynęło na to głównie znaczne obniżenie nakładów brutto na środki trwałe, co wiązało się m.in. z trudniejszą niż w 2000 r. sytuacją finansową przedsiębiorstw, przy dużo mniejszym wzroście zaciąganych przez nie kredytów. Nakłady brutto były o 10,2% niższe niż przed rokiem, podczas gdy w 2000 r. ich wzrost wyniósł odpowiednio 2,7%. Tak znaczny spadek nakładów spowodował obniżenie stopy inwestycji w gospodarce narodowej. Wolniej niż w 2000 r. rosło w skali roku spożycie ogółem (1,8%, wobec 2,4%), w tym spożycie indywidualne (2,1%, wobec 2,6%), mimo wyższej dynamiki przeciętnych realnych wynagrodzeń w gospodarce narodowej oraz wzrostu siły nabywczej emerytur i rent (wobec spadku przed rokiem), przy dużo mniejszym wzroście kredytów zaciąganych przez gospodarstwa domowe.

Rys. 2. Spożycie indywidualne i nakłady brutto na środki trwałe (zmiany do poprzedniego roku)

Spadek popytu krajowego częściowo rekompensowany był wynikami w handlu zagranicznym. Utrzymała się wyższa dynamika eksportu niż importu, przy czym w kolejnych okresach I półrocza ub. roku tempo wzrostu eksportu stopniowo słabło, a w następnych – ustabilizowało się. Kwota deficytu obrotów towarowych po 11 miesiącach ub. roku była o 2,7 mld USD mniejsza niż odpowiednio w 2000 r. i wyniosła 13,1 mld USD. Ujemne salda notowano w wymianie ze wszystkimi grupami krajów.

Dalszy spadek liczby pracujących i przeciętnego zatrudnienia; znaczny wzrost rejestrowanego bezrobocia

Szacuje się, że w końcu 2001 r. liczba pracujących ogółem w gospodarce narodowej wyniosła ok. 15,1 mln osób i była o 2,2% niższa niż przed rokiem.

W 2001 r. w stosunku do roku poprzedniego odnotowano obniżenie przeciętnego zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw, w skali podobnej jak w 2000 r. (o 3,3%). Było to wynikiem znacznego spadku w budownictwie (o 8,0%), górnictwie i kopalnictwie (o 7,2%) i przetwórstwie przemysłowym (o 5,2%, w tym

m.in. w produkcji maszyn i urządzeń, artykułów spożywczych i napojów, metali, odzieży i wyrobów futrzarskich). Zmniejszyło się także zatrudnienie w transporcie, gospodarce magazynowej i łączności (o 4,9%), wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, wodę (o 2,0%) oraz handlu i naprawach (o 1,2%). Utrzymał się, podobnie jak w 2000 r., wzrost zatrudnienia w obsłudze nieruchomości i firm (o 6,6%) oraz hotelach i restauracjach (o 2,1%).

Rys. 3. Pracujący w gospodarce narodowej, bezrobotni oraz liczba emerytów i rencistów

W końcu grudnia 2001 r. w urzędach pracy zarejestrowanych było 3115,1 tys. osób bezrobotnych, tj. o 412,5 tys. (o 15,3%) więcej niż przed rokiem. Liczba nowych rejestracji bezrobotnych w 2001 r. wyniosła 2476,4 tys. i była tylko nieco większa niż w 2000 r. (o 0,5 tys.). Znacznie mniejsza była natomiast liczba osób wykreślonych z ewidencji urzędów pracy (2063,7 tys., tj. o 59,3 tys. mniej niż w 2000 r.). Spośród osób wyrejestrowanych 1008,8 tys. podjęło pracę, wobec 1063,9 tys. w 2000 r. Stopa bezrobocia w końcu grudnia ub. roku wyniosła 17,4%, tj. o 2,3 pkt więcej niż przed rokiem. Utrzymało się znaczne przestrzenne zróżnicowanie bezrobocia od 12,9% w woj. mazowieckim do 28,7% w woj. warmińsko-mazurskim. Do urzędów pracy zgłoszono w 2001 r. mniej ofert zatrudnienia niż przed rokiem (465,7 tys., wobec 607,9 tys.). Osoby bez prawa do zasiłku stanowiły 80,0% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych (przed rokiem 79,7%).

Odnotowano wzrost bezrobocia wśród osób z wyższym wykształceniem. W IV kwartale 2001 r. stopa bezrobocia w tej zbiorowości wyniosła 6,4% i była o 1,6 pkt większa niż przed rokiem. Nasiliło się bezrobocie wśród młodzieży, a stopa bezrobocia w tej populacji przekroczyła 41% (wobec ok. 34% w IV kwartale 2000 r.).

W grudniu 2001 r. znacznie wzrosła liczba osób uprawnionych do otrzymywania zasiłku lub świadczenia przedemerytalnego (o ponad 60 tys.) i w końcu ub. roku wyniosła blisko 480 tys., co wiązało się ze zmianą przepisów od 1 stycznia 2002 r., mniej korzystną dla uprawnionych.

**Zarówno średnioroczny wzrost cen, jak i liczony
w okresie styczeń-grudzień w podstawowych obszarach gospodarki
znacznie niższy niż w 2000 r.**

Średnioroczny wzrost cen konsumpcyjnych w 2001 r. w stosunku do roku poprzedniego wyniósł 5,5% (wobec odpowiednio 10,1% w 2000 r.) i był o 1,5 pkt niższy od założonego w ustawie budżetowej. Znacznie mniej niż przed rokiem wzrosły ceny żywności i napojów bezalkoholowych – o 5,0% (wobec 10,0%), co wpłynęło na podniesienie wskaźnika cen konsumpcyjnych ogółem o 1,48 pkt, natomiast spadek cen paliw o 7,6% obniżył ten wskaźnik o 0,27 pkt. W pozostałych podstawowych grupach towarów i usług podwyżki cen były mniejsze niż odpowiednio w 2000 r., przy czym znacznie wzrosły opłaty związane z mieszkaniem (o 8,8%), podwyższając wskaźnik cen ogółem o 2,13 pkt. Wzrost cen w zakresie rekreacji i kultury oraz zdrowia zwiększył ten wskaźnik odpowiednio o 0,41 pkt i 0,32 pkt. Skutki zmian cen dokonywanych w roku poprzednim, przechodzące na rok następny wpłynęły na wzrost cen konsumpcyjnych w 2001 r. w skali 2,9% (wobec 4,3% przed rokiem). Szacuje się, że wpływ ogólnego wzrostu cen konsumpcyjnych w 2001 r. na ich wskaźnik w 2002 r. wyniesie ok. 1,0% i będzie to drugi rok, w którym nastąpi zmniejszenie tzw. skutków przechodzących.

Rys. 4. Ceny towarów i usług konsumpcyjnych w grudniu 2001 r. (XII 2000 = 100)

W wyniku mniejszego średniorocznego wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych w 2001 r. niż przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw, wzrosła siła nabywcza płac w odniesieniu do wielu artykułów żywnościowych, m.in. masła, cukru, warzyw, serów, mleka, mąki, drobiu i owoców. Relatywnie tańsze niż przed rokiem były m.in. paliwa, sprzęt telekomunikacyjny, sprzęt audiowizualny, fotograficzny i informatyczny, obuwie, odzież, sprzęt gospodarstwa domowego, meble, środki do mycia oraz gaz z butli. Mniejszą niż przed rokiem część wynagrodzenia należało przeznaczyć również na opłaty za niektóre usługi, m.in. lekarskie, a także za transport lotniczy, zainstalowanie telefonu, rozmowy telefoniczne krajowe, turysty-

kę zorganizowaną. Ceny niektórych towarów i usług rosły jednak szybciej niż przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw. Obniżyła się siła nabywcza płac w odniesieniu do ryb, mięsa wieprzowego, pieczywa, wędlin, a także gazet i czasopism, książek oraz leków. Relatywnie podrożały również usługi związane z użytkowaniem mieszkania, w tym zimna woda łącznie z usługami kanalizacyjnymi, gaz z sieci, energia elektryczna, najem mieszkania, a także abonament telefoniczny, radio i telewizja sieciowa oraz kablowa. Większą niż przed rokiem część wynagrodzenia należało przeznaczyć również na opłaty za przejazdy komunikacją miejską i kolejową, a także za bilety do kin, teatrów i na koncerty oraz usługi sanatoryjne.

Wzrost cen konsumpcyjnych w okresie styczeń-grudzień 2001 r. był niższy niż w 2000 r. i wyniósł 3,6% (wobec 8,5%). Wolniejsze niż przed rokiem było tempo wzrostu cen konsumpcyjnych w kolejnych kwartałach 2001 r. W wyniku osłabionego popytu, nastąpiło zwolnienie dynamiki cen we wszystkich podstawowych grupach towarów i usług. Wpływ na obniżenie wskaźnika cen konsumpcyjnych miały, zwłaszcza mniejsze niż w 2000 r. podwyżki cen żywności oraz spadek cen paliw (wobec wysokiego wzrostu w 2000 r.). Wzrost cen żywności i napojów bezalkoholowych (o 1,6%) zwiększył wskaźnik cen konsumpcyjnych ogółem o 0,49 pkt, natomiast spadek cen związanych z transportem (paliw, środków transportu) – o 2,5% obniżył ten wskaźnik o 0,20 pkt. Najbardziej natomiast wzrosły opłaty nie w pełni jeszcze ukształtowane przez rynek (za energię elektryczną, centralne ogrzewanie, dostawę ciepłej wody) oraz opłaty za usługi świadczone przez podmioty dominujące na rynku (transport kolejowy, usługi pocztowe). Zmiany cen urzędowych i kontrolowanych dokonane w 2001 r. podwyższyły wskaźnik cen konsumpcyjnych w okresie styczeń-grudzień o 1,8 pkt (wobec 2,2 pkt w 2000 r.).

Niższą niż przed rokiem dynamikę w okresie dwunastu miesięcy 2001 r. wykazały również ceny producentów w przemyśle i budownictwie. Było to związane m.in. z ograniczeniem popytu krajowego, spadkiem cen paliw oraz spadkiem cen w imporcie. W grudniu 2001 r. ceny produkcji sprzedanej przemysłu były o 0,4% niższe niż przed rokiem (w 2000 r. wzrost odpowiednio o 5,6%). Na tak znaczne osłabienie dynamiki wpłynął spadek cen w przetwórstwie przemysłowym (o 2,6%) oraz mniejszy wzrost – w górnictwie i kopalnictwie (2,9%, wobec 9,5%). Najwięcej (podobnie jak przed rokiem) podniesiono ceny wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, wodę (10,8%). Ceny produkcji budowlano-montażowej w okresie dwunastu miesięcy 2001 r. wzrosły o 2,3%, wobec 6,9% w 2000 r.

Wyższa niż w 2000 r. dynamika przeciętnych realnych wynagrodzeń brutto w skali roku; wzrost siły nabywczej emerytur i rent

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej w 2001 r. ukształtowało się na poziomie 2061,85 zł, tj. o 8,9% wyższym niż w roku poprzednim, a w sektorze przedsiębiorstw – 2203,14 zł, tj. o 7,1% większym (w 2000 r. płace te wzrosły odpowiednio o 11,1% i 11,4%).

Wzrost przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń brutto notowano we wszystkich sekcjach sektora przedsiębiorstw, najwyższy – w transporcie, gospodarce magazynowej i łączności – 10,7%, górnictwie i kopalnictwie – 8,7% oraz wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, wodę – 8,6%, a najniższy – w hotelach i restauracjach oraz pozostałej działalności usługowej komunalnej, społecznej i indywidualnej – po 3,5%, a także w budownictwie – 4,4%. Wśród działów o znaczącym udziale w zatrudnieniu więcej niż przeciętnie w sektorze przedsiębiorstw wzrosły wynagrodzenia brutto w jednostkach poczty i telekomunikacji (13,0%), produkcji wyrobów chemicznych (10,0%), obsługi nieruchomości (9,1%), wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę (9,0%), produkcji drewna i wyrobów z drewna oraz ze słomy i wikliny (8,9%), górnictwa węgla kamiennego i brunatnego; wydobywania torfu (8,7%), produkcji artykułów spożywczych i napojów (7,9%), transportu lądowego i rurociągowego (7,6%) oraz handlu hurtowego i komisowego (7,4%). W działach tych podobnie kształtował się wzrost przeciętnych wynagrodzeń brutto bez wypłat z zysku. Znacznie wolniej niż przeciętnie w sektorze przedsiębiorstw rosły natomiast płace w produkcji mebli; pozostałej działalności produkcyjnej (3,1%), sprzedaży i naprawach pojazdów mechanicznych; sprzedaży detalicznej paliw (3,4%), pozostałych usług związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej (4,5%), w produkcji odzieży i wyrobów futrzarskich (5,0%), wyrobów z surowców niemetalicznych pozostałych (5,3%) oraz wyrobów z metali (5,6%).

W 2001 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie realne brutto w gospodarce narodowej zwiększyło się w stosunku do roku poprzedniego o 3,3% (wobec odpowiednio 1,0% w 2000 r.). W sektorze przedsiębiorstw wzrost ten wyniósł 1,6% i był, po czterech latach sukcesywnego osłabiania dynamiki, wyższy niż odpowiednio w roku poprzednim, w którym ukształtował się na poziomie 1,3%.

Przeciętna miesięczna emerytura i renta z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych w 2001 r. wyniosła 971,80 zł i była o 11,0% wyższa niż w 2000 r.

Przeciętna miesięczna emerytura i renta brutto rolników indywidualnych wzrosła w stosunku do roku poprzedniego o 10,4%, a jej poziom (664,16 zł) stanowił 68,3% wartości przeciętnej miesięcznej emerytury i renty z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych.

Przeciętna realna emerytura i renta brutto z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych była o 4,7% wyższa niż w 2000 r., a rolników indywidualnych – wzrosła odpowiednio o 4,2%.

Wyższe niż w poprzednim roku wyniki produkcyjne rolnictwa; niekorzystny indeks „nożyc cen”

Według wstępnych szacunków globalna produkcja rolnicza, po dwóch latach spadku, ukształtowała się na poziomie o 4,6% wyższym niż w 2000 r. Produkcja roślinna wzrosła o 7,8%, w wyniku większych zbiorów zbóż, rze-

paku i rzepiku oraz wyjątkowo wysokich zbiorów owoców. Wyższa była również produkcja zwierzęca – o 0,9%, głównie na skutek znacznego zwiększenia produkcji żywca drobiowego i mleka.

Rys. 5. Dynamika globalnej produkcji rolniczej (1990 = 100, ceny stałe)

Szacuje się, że średnioroczny wzrost cen produktów rolniczych sprzedawanych przez rolników wyniósł 4,6%, podczas gdy ceny towarów i usług nabywanych przez rolników na cele produkcyjne wzrosły o 6,6%. W szczególności rolnicy płacili więcej za nawozy sztuczne – o 8,8%, zwierzęta hodowlane – o 8,5%, pasze – o 8,1%, a także za materiały budowlane – o 5,8%, maszyny i narzędzia rolnicze – o 4,3%, paliwa – o 4,1%. W rezultacie, wskaźnik „nożyc cen” kształtujący się w 2000 r. na korzystnym dla rolników poziomie 103,8, ponownie pogorszył się i wyniósł 98,1. Wpływ tej relacji na sytuację dochodową rolników mógł być częściowo rekompensowany przez znacznie większe niż przed rokiem zasoby produktów rolnych w gospodarstwach.

Rys. 6. Indeks nożyc cen w rolnictwie (poprzedni rok = 100)

W I półroczu 2001 r. utrzymywała się niekorzystna sytuacja w pogłowie zwierząt gospodarskich. Stopniowa poprawa opłacalności obserwowana

w 2001 r., wynikająca m.in. ze wzrostu cen żywca wieprzowego oraz dobre zbiory zbóż w II półroczu wpłynęły na zahamowanie negatywnych tendencji w pogłowie trzody chlewnej. Nadal natomiast zmniejszało się pogłowie bydła, głównie ze względu na ograniczony popyt na wołowinę, ale skala rocznego spadku liczebności stada sukcesywnie słabła. W końcu 2001 r. liczebność stada trzody chlewnej zwiększyła się o 3,0% w skali roku, a pogłowie bydła było o 3,9% niższe niż przed rokiem, kiedy notowano ponad 6% spadek. Odnotowano wzrost liczebności stada drobiu (o ok. 3%).

Nieco niższy niż w 2000 r. poziom produkcji w przemyśle po 9 latach wzrostu

Szacuje się, że produkcja sprzedana przemysłu ogółem była w 2001 r. o 0,2% niższa niż przed rokiem (w 2000 r. wyższa odpowiednio o 6,7%). Wzrost produkcji uzyskano w I kwartale ub. roku, natomiast w kolejnych kwartałach notowano jej stopniowy spadek w skali roku. Było to następstwem pogłębiającego się osłabienia popytu krajowego, przy wyższym wzroście eksportu niż importu. Z sektora prywatnego pochodziło 76,1% produkcji przemysłu (wobec 71,9% w 2000 r.).

W przedsiębiorstwach o liczbie pracujących powyżej 9 osób produkcja przemysłowa była zbliżona do notowanej w 2000 r. Wydajność pracy zwiększyła się o 5,4%, przy obniżeniu przeciętnego zatrudnienia o 5,1%. W przetwórstwie przemysłowym poziom produkcji był niższy niż przed rokiem o 0,5% (w 2000 r. wyższy odpowiednio o 7,3%), a w górnictwie i kopalnictwie – o 5,1%. W wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, wodę obserwowano wzrost sprzedaży o 6,5%. W przetwórstwie przemysłowym obniżyła się sprzedaż dóbr inwestycyjnych (o ok. 7%) i zaopatrzeniowych (o ok. 1%), natomiast wzrosła – dóbr konsumpcyjnych (o ok. 3%).

Rys. 7. Produkcja sprzedana przemysłu (przeciętna miesięczna 1995 = 100)

W strukturze produkcji sprzedanej przemysłu obniżył się udział przetwórstwa przemysłowego, a wzrósł – wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, wodę. Udział działów i grup przemysłu uznawanych za nośniki

postępu technicznego w produkcji przedsiębiorstw o liczbie pracujących powyżej 49 osób zmniejszył się z 13,2% w 2000 r. do 12,2%.

Niższy niż w 2000 r. poziom produkcji notowano w 14 (spośród 29) działach przemysłu. Głęboki spadek sprzedaży wystąpił m.in. w produkcji metali (o 15,9%), pojazdów mechanicznych, przyczep i naczep (o 14,4%), wyrobów tytoniowych (o 11,0%). Sprzedaż wyrobów z surowców niemetalicznych pozostałych, w związku ze spadkiem produkcji w budownictwie, obniżyła się o 2,7% (w tym m.in. cementu, wapna i gipsu – o 13,8%, wyrobów betonowych oraz gipsowych – o 11,6%). W górnictwie węgla kamiennego i brunatnego sprzedaż zmniejszyła się o 2,8%, natomiast produkcja maszyn i urządzeń była niższa o 1,0%.

Wyższa niż w 2000 r. (wśród działów o znaczącym udziale w sprzedaży) była produkcja wyrobów z metali (o 9,5%), sprzętu i urządzeń radiowych, telewizyjnych i telekomunikacyjnych (o 6,6%), wyrobów gumowych i z tworzyw sztucznych (o 6,3%), artykułów spożywczych i napojów (o 3,4%), maszyn i aparatury elektrycznej (o 2,2%), wyrobów chemicznych (o 2,4%), koksu i produktów rafinacji ropy naftowej (o 2,8%). W większości działów, w których notowano wzrost produkcji sprzedanej, obserwowano również wysoką dynamikę eksportu. Udział sprzedaży na eksport w przychodach ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów w przemyśle ogółem w okresie trzech kwartałów 2001 r. wyniósł 20,2%, wobec 18,7% przed rokiem.

Niższy niż przed rokiem poziom produkcji budowlano-montażowej po 10 latach wzrostu

Szacuje się, że produkcja budowlano-montażowa zrealizowana na terenie kraju przez przedsiębiorstwa budowlane ogółem była w 2001 r. o ok. 4% niższa niż przed rokiem (w 2000 r. wzrost odpowiednio o 1,4%). W jednostkach o liczbie pracujących powyżej 9 osób spadek produkcji w skali roku wyniósł blisko 10%. Wiązał się on z obniżeniem sprzedaży zarówno robót inwestycyjnych (o 10,9%), jak i remontowych (o 7,1%).

Rys. 8. Produkcja budowlano-montażowa (przeciętna miesięczna 1995 = 100)

Niższy niż w 2000 r. poziom produkcji sprzedanej odnotowano we wszystkich grupach przedsiębiorstw i prawie wszystkich rodzajach działalności. Najgłębszy spadek sprzedaży robót wystąpił w jednostkach przygotowujących teren pod budowę (o 15,8%) i w wykonujących roboty budowlane wykończeniowe (o 14,2%). W przedsiębiorstwach zajmujących się wznoszeniem budowli; inżynierią lądową i wodną produkcja była niższa niż przed rokiem o 9,6%.

Wyższe niż przed rokiem efekty budownictwa mieszkaniowego

W 2001 r. oddano do użytku 105,9 tys. mieszkań, tj. o 20,7% więcej niż przed rokiem. Wzrost odnotowano we wszystkich formach budownictwa, poza budownictwem zakładowym, w którym oddano o 28,0% mniej mieszkań niż przed rokiem. Najbardziej zwiększyła się liczba mieszkań w budownictwie realizowanym na sprzedaż lub wynajem, w którym przekazano 30,4 tys. mieszkań, tj. o 46,8% więcej niż w 2000 r. W budownictwie indywidualnym oddano do użytku 39,9 tys. (o 12,4% więcej niż przed rokiem), w budownictwie spółdzielczym – 25,9 tys. (wzrost odpowiednio o 6,1%), w społecznym czynszowym – 6,7 tys. (o 65,7%), a w komunalnym – 2,2 tys. (o 13,0%).

W strukturze przekazanych mieszkań ogółem zmniejszył się w stosunku do 2000 r. udział budownictwa indywidualnego – do 37,7% i spółdzielczego – do 24,4%, a zwiększył – przeznaczonego na sprzedaż lub wynajem – do 28,7%.

W 2001 r. wydano pozwolenia na budowę 149,0 tys. mieszkań, tj. o 2,0% mniej niż przed rokiem. W końcu grudnia 2001 r. w budowie było 718,9 tys. mieszkań (o 1,2% więcej niż w analogicznym miesiącu 2000 r.).

Wyższa dynamika eksportu niż importu; mniejsze niż w 2000 r. ujemne saldo obrotów

W okresie jedenastu miesięcy 2001 r. utrzymała się wyższa dynamika eksportu niż importu w stosunku do analogicznego okresu poprzedniego roku. Import w wyrażeniu złotowym kształtował się poniżej poziomu sprzed roku, na co wpłynął jego spadek z krajów rozwiniętych (w tym z Unii Europejskiej) oraz z krajów Europy Środkowo-Wschodniej. W wyrażeniu dolarowym obserwowano wzrost obrotów ze wszystkimi grupami krajów. Kwota deficytu obrotów towarowych była mniejsza niż przed rokiem. Korzystniej niż w 2000 r. kształtowały się relacje cen.

W okresie styczeń-listopad 2001 r. eksport wyrażony w dolarach USA (w cenach bieżących) był o 13,7% wyższy niż w analogicznym okresie poprzedniego roku, a import – o 2,9% większy. Wartość eksportu wyniosła 32,9 mld USD, a importu – 46,0 mld USD. Obroty zamknęły się ujemnym saldem 13,1 mld USD (przed rokiem minus 15,8 mld USD). Największy deficyt odnotowano w obrotach z Rosją (3,2 mld USD), Włochami (2,0 mld USD), Francją (1,4 mld USD), Chinami (1,3 mld USD), Japonią (0,8 mld USD), USA (0,7 mld USD) oraz Hiszpanią (0,6 mld USD). Dodatkowo saldo wystąpiło w obro-

tach m.in. z Ukrainą (0,5 mld USD), Litwą (0,4 mld USD), Niemcami (0,3 mld USD), Islandią oraz Łotwą (po 0,2 mld USD).

Eksport liczony w cenach stałych w okresie styczeń-listopad 2001 r. był o 11,6% wyższy niż w analogicznym okresie 2000 r., a import – o 3,1% większy.

Korzystniej niż w 2000 r. kształtowały się relacje cen. W okresie jedenastu miesięcy 2001 r. wskaźnik *terms of trade* wyniósł 102,0 (przed rokiem 95,6). Znacznie korzystniejszy był zwłaszcza wskaźnik *terms of trade* w wymianie z krajami Europy Środkowo-Wschodniej (103,1, wobec 78,3).

W strukturze geograficznej obrotów towarowych, w porównaniu z okresem styczeń-listopad 2000 r., zmniejszył się udział krajów rozwiniętych (w tym UE) zarówno po stronie eksportu, jak i importu, a zwiększył – krajów rozwijających się. Udział krajów Europy Środkowo-Wschodniej w eksporcie ogółem był wyższy niż w roku poprzednim, natomiast w imporcie ogółem nieznacznie zmniejszył się. Udział Niemiec, pierwszego partnera handlowego Polski, w porównaniu z okresem jedenastu miesięcy 2000 r., zmniejszył się w eksporcie ogółem z 35,0% do 34,5%, natomiast w imporcie ogółem pozostał na tym samym poziomie (24,1%). Rosja, po jedenastu miesiącach ub. roku, wśród odbiorców polskich towarów uplasowała się na 8 miejscu, a wśród dostawców towarów na nasz rynek – na 2 pozycji. Jej udział w eksporcie ogółem zwiększył się z 2,7% w 2000 r. do 2,9%, natomiast w imporcie ogółem zmniejszył się z 9,1% do 8,9%.

W okresie jedenastu miesięcy 2001 r. eksport produktów rolno-spożywczych stanowił, podobnie jak przed rokiem, 8,4% eksportu ogółem, a import – 6,6% importu ogółem (w 2000 r. odpowiednio 6,5%). Eksport tych produktów był o 14,5% większy niż przed rokiem, a import – o 4,6% wyższy. Obroty zamknęły się ujemnym saldem w wysokości 0,3 mld USD, podczas gdy w okresie jedenastu miesięcy 2000 r. deficyt wyniósł 0,5 mld USD.

W eksporcie wyrobów przemysłowych znacznym wzrostem obrotów charakteryzowały się działy o dużej dynamice sprzedaży, m.in.: produkcja wyrobów z metali, wyrobów gumowych i z tworzyw sztucznych, sprzętu i urządzeń radiowych, telewizyjnych i telekomunikacyjnych, artykułów spożywczych i napojów, a także wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę.

Mniejsze niż przed rokiem ujemne saldo rachunku bieżącego

Rachunek bieżący bilansu płatniczego w końcu grudnia 2001 r. zamknął się ujemnym saldem w wysokości 7040 mln USD (przed rokiem minus 9946 mln USD). Na zmniejszenie ujemnej kwoty salda ogółem wpłynęła głównie poprawa salda płatności towarowych o 1488 mln USD oraz salda usług o 843 mln USD.

Saldo płatności towarowych w końcu grudnia 2001 r. wyniosło minus 11680 mln USD (przed rokiem minus 13168 mln USD). Wpływy z eksportu towarów zwiększyły się o 2026 mln USD (o 7,2%), a wypłaty na import towarów były wyższe o 538 mln USD (o 1,3%).

Wpływy z tytułu usług wzrosły o 560 mln USD (o 15,9%), a wypłaty za usługi zmniejszyły się o 283 mln USD (o 5,4%). W rezultacie saldo usług poprawiło się z minus 1684 mln USD w końcu grudnia 2000 r. do minus 841 mln USD.

Saldo dochodów wyniosło minus 884 mln USD (wobec minus 761 mln USD w 2000 r.). Wpływy z tytułu dochodów zwiększyły się o 407 mln USD (o 18,0%), a wypłaty odsetek i innych dochodów z kapitału były wyższe o 530 mln USD (o 17,6%).

Saldo transferów bieżących poprawiło się w porównaniu z końcem grudnia 2000 r. o 291 mln USD, a saldo niesklasyfikowanych obrotów bieżących – o 407 mln USD.

Niższa niż zakładana w ustawie realizacja dochodów i wydatków budżetu państwa

Dochody i wydatki budżetu państwa w 2001 r. były niższe niż zakładano w ustawie budżetowej (po dwukrotnie przeprowadzonej nowelizacji) odpowiednio o 8,0% i o 6,8%. Deficyt ukształtował się na poziomie 32580,0 mln zł, co stanowiło 98,8% kwoty założonej w ustawie.

Głównym źródłem dochodów były wpływy z podatków pośrednich. Ich realizacja w 2001 r. wyniosła 94,7% kwoty założonej w ustawie budżetowej. Wpływy z podatku dochodowego od osób fizycznych stanowiły 91,3%, dochody państwowych jednostek budżetowych – 87,8%, a z podatku dochodowego od osób prawnych – 80,6% założonych kwot tych podatków.

W wydatkach najwyższe było zaawansowanie dotacji dla Funduszu Pracy (100%) oraz subwencji ogólnych dla jednostek samorządu terytorialnego (99,7%). Zaawansowanie dotacji dla Funduszu Emerytalno-Rentowego wyniosło 97,4%, wydatków na obsługę długu krajowego – 98,1%, długu zagranicznego – 87,9%, a dotacji dla Funduszu Ubezpieczeń Społecznych – 82,2%.

Po 11 miesiącach 2001 r. zaległości z tytułu podatków wyniosły 12,6 mld zł i były wyższe niż w grudniu 2000 r. o ponad 25%. Prawie 60% tej kwoty stanowiły zaległości z lat ubiegłych. Udział zaległości z tytułu podatku VAT w zaległościach ogółem wyniósł ponad 64%, z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych – blisko 19%, a z tytułu podatku akcyzowego – prawie 7%. Zaległości z tytułu podatku VAT w okresie styczeń-listopad 2001 r. wzrosły o blisko 33%, a z tytułu podatku akcyzowego – o ok. 75%.